

Konfigūruojama konkurencija

Gerbiama aukštojo mokslo bendruomenė,

pilietinė iniciatyva Viešpirkiai, su anonimo pagalba, nori atkreipti dėmesį į Vilniaus universiteto (VU) studijų informacinės sistemos (VUSIS) programinės įrangos įsigijimo ir pritaikymo sutartį¹.

Neproporcingai brangios (9,4 mln. eurų) kertinės VU informacinės sistemos kūrimo ir diegimo paslaugos bei programinės įrangos licencijos buvo įsigytos iš ilgamečio VU dėstytojo Alberto Šermoko įmonės UAB „Asseco Lietuva“ be konkurencijos.

Atlikome šio pirkimo ir jo sutarties dviejų metų eigos analizę, remiantis viešai prieinamais duomenimis.

Konkurencijos ribojimas

Pirkimas tik „stambiams ir seniems“ tiekėjams

Seną VUSIS versiją kūrė ir daugelį metų vystė pats Universitetas, kuriame studijuoja ir dirba didelis skaičius informacinių technologijų specialistų. 2023 metais VU Matematikos ir Informatikos fakultete studijavo virš 2 tūkstančiai studentų², kuriems studijų valdymo informacinės sistemos naujinimas galėjo tapti puikiu, praktiniu bei akademinio projektu. Taip pat VUSIS modernizaciją per 3 metus galėtų atlikti mažos ar vidutinės informacinių technologijų bendrovės, startuoliai taikant naujausias ir pažangiausias technologijas, tačiau pirkimo kvalifikaciniai reikalavimai užkirto kelią mažiems, jauniems ir inovatyviems reikalaujant net **5 mln. eurų metinės apyvartos** bei **studijų sistemų diegimo patirties už 1 mln. eurų** per paskutinius 10 metų:

*„Tiekėjo vidutinės metinės visos veiklos pajamos kiekvienais paskutiniais 3 finansiniais metais, o jei ūkio subjektas įregistruotas vėliau ar veiklą pradėjo vėliau – nuo ūkio subjekto įregistravimo ar veiklos pradžios dienos, yra ne mažesnės nei **5 000 000 Eur.**“*

„Tiekėjas per pastaruosius 10 metų <...> yra tinkamai suteikęs paslaugų (užbaigęs vykdyti), kurių objektas ar objekto dalis yra studijų valdymo informacinės sistemos diegimo paslaugos atitinkančios šiuos reikalavimus <...>:“

*a) sutarčių (ar jų dalių) vertė yra ne mažesnė kaip **1 000 000 Eur be PVM**“³.*

Svarbu atkreipti dėmesį į neįprastai tolimą terminą – „per pastaruosius 10 metų“. Įprasta ir pagrįsta praktika yra iš tiekėjo reikalauti tik aktualios patirties (paskutiniai 3-5 metai). Kadangi tiek technologijos, tiek įmonių atliekami darbai kinta sparčiai, toks ilgas terminas gali parodyti, jog reikalavimas **galėjo būti pritaikytas** konkrečiam tiekėjui, kuris reguliariai neužsiima studijų valdymo sistemų diegimais.

¹ <https://cvpp.eviesiejiirkimai.lt/Notice/DocumentsFamily/2023-661709>

² https://mif.vu.lt/lt3/dokumentai/dokumentai/Tarybos/2024/MIF_Veiklos_ataskaita_2023.pdf

³ Specialiųjų pirkimo sąlygų priedas Nr. 4 – Kvalifikacijos reikalavimai tiekėjui

Kas įrašyta techninėje specifikacijoje – nebūtinai tai, kas vertinama

Įprasta praktika viešuosiuose pirkimuose yra tokia: techninėje specifikacijoje aprašomos reikalaujamos pirkimo objekto savybės, o tiekėjams keliami kvalifikaciniai reikalavimai, susiję su patirtimi, reikalinga tam objektui įgyvendinti.

Šio pirkimo atveju techninėje specifikacijoje **nebuvo reikalaujama** diegti studijų valdymo sistemos pagal tam tikrą „standartinį programinės įrangos produktą“. Vietoje to buvo pateikti bendri funkciniai reikalavimai, kuriuos buvo galima įgyvendinti naudojantis įvairiomis technologijomis, įskaitant atvirojo kodo sprendimus, tačiau vėliau kvalifikaciniuose reikalavimuose buvo įtvirtinta, kad tiekėjas turi būti įdiegęs būtent standartiniu konfigūruojamu produktu (*angl. COTS – commercial off-the-shelf*) pagrįstą studijų valdymo sistemą t.y. tik statant aplinkui rinkoje jau pasiekiamą didelio masto sistemą. Tai buvo vienas esminių kvalifikacijos kriterijų:

„2. Tiekėjas per pastaruosius 10 metų <...> yra tinkamai suteikęs paslaugų (užbaigęs vykdyti), kurių objektas ar objekto dalis yra studijų valdymo informacinės sistemos diegimo paslaugos atitinkančios šiuos reikalavimus <...>:

<...>

b) įdiegta ir yra naudojama standartiniu konfigūruojamu produktu (COTS, ISO/IEC/IEEE 24765:2017 sąvokos 3.642 ir 3.643) pagrįsta studijų valdymo informacinė sistema;“⁴

Pagal viešųjų pirkimų įstatymo 47 straipsnį tiekėjo kvalifikaciniai reikalavimai „**turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu**“⁵. Šiuo atveju mes vertiname, kad reikalavimas turėti patirties su brangiu standartiniu programiniu produktu nebuvo proporcingas – jis apribojo konkurenciją ir užkirto kelią tiekėjams, galėjusiems pasiūlyti informacinės sistemos sukūrimą programuojant nuo nulio be brangios licencinės programinės įrangos.

Vienintelis tiekėjas

Konkurencijos ribojimo rezultatas – **gautas tik 1 pasiūlymas** – įmonė UAB „Asseco Lietuva“ su subrangovu „CY2 IT Services BV“ iš Nyderlandų, kurio patirtis su brangia standartine studijų valdymo programine įranga ir buvo reikalinga kvalifikacinių reikalavimų bei ekonominio naudingumo kriterijų tenkinimui.

UAB „Asseco Lietuva“ – didelė įmonė, kuri „kuria informacines sistemas, programinę įrangą ir specializuotus programinius sprendimus organizacijų veiklos procesams automatizuoti.“⁶ Joje dirba apie 250 aukštai apmokamų darbuotojų.⁷

Savas vadovas

Pagal pačios įmonės puslapį jos generalinis direktorius, vadybos narys Dr. Albertas Šermokas „nuo 1984 metų dėstytojauja Vilniaus universitete.“⁸ Tai patvirtina ir VU duomenys – jis iki šiol **dėsto VU Matematikos ir informatikos fakultete** kaip „Partnerystės profesorius“⁹.

⁴ Specialiųjų pirkimų sąlygų priedas Nr. 4 – Kvalifikacijos reikalavimai tiekėjui

⁵ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016398980-47-straipsnis-Tiek%C4%97jo-kvalifikacijos-tikrinimas>

⁶ <https://lt.asseco.com/>

⁷ <https://viespirkiai.top/asmuo/302631095>

⁸ <https://lt.asseco.com/imone/vadovybe/>

⁹ https://cs.vu.lt/ii/?page_id=144, <https://klevas.mif.vu.lt/~sermokas/>

Ir jau žinomas

Universiteto profesoriaus vadovaujama įmonė ne pirmą kartą **sėkmingai laimi Universiteto viešųjų pirkimų konkursuose**. Remiantis skelbiamų viešųjų pirkimų sutarčių portalo duomenimis UAB "Asseco Lietuva" Vilniaus Universitetui teikė informacines sistemas ir paslaugas nuo 2015 metų.¹⁰ VUSIS diegimo sutarties vertė – 9,4 mln. eurų – ryškiai išsiskiria, nes ji daugiau nei šešis kartus viršija visų kitų skelbtų sutarčių bendrą sumą (1,48 mln. eurų).

VUSIS sistemos kūrimas

Brangi „juoda dėžė“

VUSIS kūrimas vykdomas remiantis brangia uždaro kodo programine įranga. Pasirinkta viena iš didžiausios kainos uždaro kodo platformų – „Oracle“, kurios licencijų kainos šiame pirkime siekia apie **1,75 mln. eurų** be PVM¹¹:

Eil. Nr.	Licencija	Kaina EUR be PVM	Kaina 1 m.	Kaina 2 m.	Kaina 3 m.	Iš viso kaina EUR be PVM
	<i>Pavadinimas ir kiekis (pvz. naudotojų kiekis jeigu taikoma)</i>	<i>Licencijų įsigijimo kaina</i>	<i>Kaina pirmiems eksploatacijos metams po galutinio priėmimo-perdavimo akto pasirašymo</i>	<i>Kaina antriems eksploatacijos metams po galutinio priėmimo-perdavimo akto pasirašymo</i>	<i>Kaina trečiams eksploatacijos metams po galutinio priėmimo-perdavimo akto pasirašymo</i>	<i>Iš viso</i>
1	2	3	4	5	6	7
1.	Oracle PeopleSoft Campus Solutions - Enterprise FTE Student Perpetual (25000)	686 250,00 €	125 000,00 €	137 500,00 €	151 250,00 €	1 100 000,00 €
2.	Micro Focus Visual COBOL for Linux and UNIX	62 742,00 €	11 424,00 €	12 566,00 €	13 822,00 €	100 554,00 €
3.	Oracle Database Enterprise Edition - Processor Perpetual (16)	284 176,00 €	47 040,00 €	47 040,00 €	47 040,00 €	425 296,00 €
4.	Oracle Diagnostics Pack - Processor Perpetual (16)	44 864,00 €	7 424,00 €	7 424,00 €	7 424,00 €	67 136,00 €
5.	Oracle Tuning Pack - Processor Perpetual (16)	29 920,00 €	4 944,00 €	4 944,00 €	4 944,00 €	44 752,00 €
6.	Oracle Linux Premier Support (2)	-	2 892,00 €	2 892,00 €	2 892,00 €	8 676,00 €
Iš viso kaina EUR be PVM		1 107 952,00 €	198 724,00 €	212 366,00 €	227 372,00 €	1 746 414,00 €
PVM _____ % Eur		232 669,92 €	41 732,04 €	44 596,86 €	47 748,12 €	366 746,94 €
Iš viso kaina EUR su PVM		1 340 621,92 €	240 456,04 €	256 962,86 €	275 120,12 €	2 113 160,94 €

Ši suma apima nuolatinės (angl. „perpetual“) licencijas, tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad pasibaigus pirkimo sutarties laikotarpiui norint gauti programinės įrangos naujinimus, saugumo spragų taisymus ar vystyti naujų komponentų integracijas VU papildomai teks **reguliariai ir brangiai mokėti už licencijų palaikymą ir atnaujinimą**.¹²

¹⁰ <https://viespirkiai.top/?perkanciosiosOrganizacijosKodas=211950810&tiekejoKodas=302631095>

¹¹ Priedas Nr. 2 – Vilniaus universiteto studijų informacinės sistemos (VUSIS) programinės įrangos įsigijimas ir pritaikymas Vilniaus universiteto poreikiams – Pasiūlymo forma

¹² <https://compassconsult.co/oracle-licensing-faqs/>, <https://www.oracle.com/a/ocom/docs/corporate/oracle-software-licensing-basics.pdf>

Auksiniai specialistai

Tiekėjo pasiūlytas **125 eurų / val.** nenumatytų reikalavimų ir / ar pokyčių įgyvendinimo valandinis įkainis¹³ yra ženkliai didesnis nei atviro kodo technologijų specialistų rinkoje. Pavyzdžiui, Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros nesenai sudarytoje „Skaitmeninių paslaugų platformos“ sutartyje, kurios rėmuose kuriamas atviro kodo sprendimas, figūruoja 45 eurų / val. specialistų įkainis.¹⁴

Susiduriama su ryškia priklausomybės nuo tiekėjo problema – yra vienas tiekėjas arba labai ribotas jų skaičius. Kadangi galinčių atlikti minėtos „Oracle“ programinės įrangos adaptavimus ir integracijas yra nedaug, todėl ir tolesni **plėtros bei palaikymo kaštai išliks aukšti**.

Su kompetencijom – užsienis mums padės

Pirkimas buvo laimėtas su vienu užsienio subrangovu „CY2 IT Services BV“ iš Nyderlandų, kurio patirtis tenkino reikiamus kvalifikacinius reikalavimus, tačiau sutarties vykdymo eigoje šio **subrangovo pritrūko – ratas prasiplėtė** net iki 3 užsienio tiekėjų¹⁵:

• „CY2 IT Services BV“	<i>Nyderlandų Karalystė</i>
• „MCX Administration Services BV“	<i>Nyderlandų Karalystė</i>
• „TimeEdit AB“	<i>Švedija</i>

Pagrindinio rangovo ir subrangovų atsakomybių aprašymas nėra viešai prieinamas, tačiau šis faktas leidžia daryti prielaidą, kad UAB „Asseco Lietuva“ trūksta kompetencijų darbui su parduotais „Oracle“ standartiniais produktais ir nemaža VUSIS vystymo dalis vykdoma pasitelkiant brangius užsienio specialistus, kas gali įtakoti ir būsimų paslaugų aukštas kainas.

Išvada

Atlikta analizė atskleidžia, kad Vilniaus universiteto VUSIS sistemos modernizavimo pirkimas buvo suformuotas taip, jog realią galimybę dalyvauti turėjo tik ribotas skaičius didelių tiekėjų, o kvalifikaciniai reikalavimai – ypač patirties su brangiu standartiniu COTS produktu sąlyga – nepagrįstai apribojo konkurenciją ir eliminavo inovatyvesnius ir ekonomiškесnius sprendimus.

Pasirinkta technologinė bazė (brangi „Oracle“ ekosistema) bei aukšti darbų ir licencijų kaštai ne tik išpūtė pradinę projekto kainą (9,4 mln. eurų), bet ir užprogramavo ilgalaikę finansinę priklausomybę nuo vieno tiekėjo ir užsienio subrangovų.

Toks pirkimo modelis kelia abejonių dėl skaidrumo, racionalumo ir viešųjų lėšų panaudojimo efektyvumo, o taip pat rodo, kad VU galimybės pasitelkti vidinius resursus ar pilnai vietos rinkos bendrovių produktus ir paslaugas buvo ignoruotos.

¹³ Priedas Nr. 2 – Vilniaus universiteto studijų informacinės sistemos (VUSIS) programinės įrangos įsigijimas ir pritaikymas Vilniaus universiteto poreikiams – Pasiūlymo forma

¹⁴ <https://viespirkiai.top/pirkimas/2007677154>

¹⁵ <https://viespirkiai.top/pirkimas/2007347210> – Susitarimas dėl 2023-10-03 m. pirkimo sutarties Nr. (5.74 Mr) SU-2144 papildymo

Dėl šio dokumento

Naudojimas

Šį dokumentą leidžiama laisvai kopijuoti, platinti, versti, cituoti ar kitaip naudoti tiek asmeniniais, tiek viešaisiais tikslais, su sąlyga, kad aiškiai ir matomai nurodomas šaltinis – pilietinė iniciatyva Viešpirkiai bei šio dokumento originalas: <https://viespirkiai.top/vieslaiskiai/2.pdf>

Naudojant medžiagą žurnalistiniuose straipsniuose taip pat prašome šaltinį paminėti teksto pradžioje – paaiškinti, kad ši analizė yra pilietinės iniciatyvos Viešpirkiai (ir anonimo) darbas.

Baigiamosios pastabos

Nuoširdžiai dėkojame anonimui, kurio įžvalgos, pastabos, pagalba ir, svarbiausia, kantrybė padėjo surinkti bei nuosekliai sutvarkyti šio tyrimo informaciją. Su malonumu lauksime būsimo bendradarbiavimo – tikime, kad kartu galime nuveikti dar daugiau siekiant skaidrumo ir sąžiningumo.

Taip pat reiškiame padėką artimiausiems Viešpirkių iniciatyvos bendraminčiams – už jų technologinę pagalbą, išteklių dalijimąsi, korektūros pastabas ir nuoširdų palaikymą. Jūsų indėlis buvo neįkainojamas siekiant, kad šis darbas būtų tikslesnis, išsamesnis ir kokybiškesnis.

Dėkojame ir Viešųjų pirkimų tarnybai už jų pastangas ir indėlį užtikrinant duomenų viešumą bei skaidrumą, kurie leidžia visuomenei geriau suprasti viešųjų pirkimų procesus. Tačiau privalome paminėti, kad techninė sutarčių sistemos būseną ir jos išlaikymo darbų kokybę dažnai buvo prasta, kas kėlė papildomų iššūkių duomenų prieinamumui ir kokybei. Norėtume, kad ateityje bendradarbiavimas vyktų konstruktyviau – siekiant ne vien formalaus prievolių vykdymo per įstatymo numatytą terminą, bet tikro dialogo ir abipusio tobulėjimo.

Kaip ir visada, kviečiame visuomenę aktyviau domėtis ir skirti daugiau dėmesio viešiesiems pirkimams bei institucijų sudaromoms sutartims – tik kartu galime užtikrinti skaidrumą ir atsakomybę. Kviečiame visus visuomenės narius aktyviai dalyvauti – teikti kritiką, pasiūlymus ir klausimus, kartu siekiant skaidresnės, atviresnės ir efektyvesnės aplinkos.

Viešpirkiai

sveiki@viespirkiai.top

<https://viespirkiai.top>

<https://river.group.lt/@viespirkiai>

@viespirkiai.52 (Signal)

@viespirkiai:group.lt (Matrix)

Anonimas

anonimasVUSIS@viespirkiai.top